

Kadınlara yönelik şiddetle mücadele etmek mi istiyoruz? O zaman Trans kadınların da yaşam ve sağlık hakkını korumanın bu mücadelenin bir bileşeni olduğunu unutmamalıyız!

Bugün İzmir'in Konak ilçesinde bir polis memurunun tabancasından çıkan kurşunlar, bir trans kadını öldürdü ve iki trans kadını yaraladı. Yine bir kadın cinayeti, yine kadınlara yönelik şiddet! Yine nefret ve transfobi!

Şiddetle ilgili devletimizin yükümlülüklerini anımsamaya ne dersiniz?

Kadına yönelik şiddetle mücadeleye zemin hazırlayan en önemli sözleşme, 1979 yılında hazırlanan ve ülkelerin onayına sunulan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'dir. Sözleşme ile taraf devletlere toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ve görünümünün tasfiye edilmesi için gerekli her türlü önlem alma konusunda sorumluluk verilmiştir. CEDAW Sözleşmesinin 1989 tarihli 12 No'lu tavsiye kararında, devletlerin kadınları şiddetten korumakla yükümlü oldukları ve ülkelerin bu konudaki gelişmeleri rapor etme gereklilikleri belirtilmiştir. CEDAW Komitesinin 1992 tarihli 19 No'lu tavsiye kararında da kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı bir ayrımcılık biçimi olduğu ve insan haklarının kullanılmasını engellediği ifadesi yer almıştır.

1995'te Pekin'de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, ardından Pekin+5 ve Pekin+10 konferansları ve 2000'de Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Konferansı gerçekleştirilmiştir. Bunlar; toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesi için devletlere yükümlülükler getirmiştir.

Dünyada yıllarca ceza hukuku ve savunma sektörünün problemi olarak görülmüş olan şiddet; 1996'da Cenevre'de toplanan Dünya Sağlık Asemblisi'nin uluslararası sağlık gündemine alınmış ve toplantıda şiddetin tüm dünyada önde gelen bir toplum sağlığı sorunu olduğunu açıklayan karar kabul edilmiştir (WHA49.25). Ardından Üye Devletlere şiddet sorununu acil değerlendirmeleri çağrısı yapılmış ve Dünya Sağlık Örgütü'nden (DSÖ) şiddeti anlamak ve önlemek için bilimsel temelli bir yaklaşım geliştirmesi istenmiştir. Böylece DSÖ, şiddeti küresel bir toplum sağlığı olarak gören ilk kapsamlı raporu hazırlamış ve 2002'de Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu adıyla yayımlamıştır.

2003'te gerçekleştirilen Dünya Sağlık Asemblisi'nde alınan bir kararla da (WHA 56.24) Üye Devletlere sağlık bakanlıkları bünyesinde, DSÖ'nün Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu'nda yer alan sonuçlar ve öneriler doğrultusunda bir odak noktası belirlemeleri çağrısında bulunulmuştur.

Avrupa Konseyinin kadınlara yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek amacıyla hazırladığı, İstanbul Sözleşmesi olarak anılan ve 2011 yılında İstanbul'da imzalanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi

Sözleşmesi”nin onaylanması Türkiye için çok önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Şiddete karşı yürütülen mücadeleyi ve yasalardaki alt yapıyı değerlendiren ve şiddeti uluslararası platformda raporlamayı da içererek taraf ülkelerin uygulamalarının uluslararası denetiminin yapılmasının öngören İstanbul Sözleşmesi’nin şartları, 12 ülkenin taraf olmasıyla 1 Ağustos 2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Yasa şiddet mağduru kadınlara önemli koruyucu haklar sağlamaktadır.

Sözleşme; kamusal ya da özel alanda kadına yönelik şiddeti, bir "insan hakkı ihlali" ve "kadına yönelik ayrımcılık türü" olarak tanımlamakta; "ev içi şiddet"i mağdur ve failer aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da "ev içinde veya eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında fiziki, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddetle ilgili tüm eylemler" biçiminde tanımlayarak şiddetin kapsamını genişletmektedir. Türkiye’de sözleşmeye dayanılarak hazırlanan ve 8 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da da sözleşmede yer alan şiddet tanımı benimsenmiştir.

Sözleşmeyi imzalayan ülkeler; Türkiye, Arnavutluk, Avusturya, Bosna-Hersek, Danimarka, İtalya, Karadağ, Portekiz, Sırbistan, Andora ve Fransa olmuştur. İmzacı ülkeler; Avrupa Konseyi merkezli 4 yıl süreyle görev yapan, GREVIO adı verilen bir uzmanlar grubu tarafından uluslararası düzeyde denetlenecektir. Sözleşme; taraf devletlerin toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve karşılıklı saygı konularını her düzeyde eğitim müfredatına eklemelerini zorunlu kılmakta; kadınların şiddete maruz kalmadan ve şiddet mağduru olduktan sonra korunmasıyla ilgili düzenlemelere yer vermekte ve şiddet mağdurlarına ücretsiz hukuksal destek sağlanmasını öngörmektedir.

İstanbul Sözleşmesi; imzacı devletlere “kadına karşı şiddeti önleme, şiddetten koruma, şiddet eylemlerini kovuşturma ve mağdur destek mekanizmaları oluşturma” konularında yükümlülük getirmektedir. Sözleşmenin 4. Maddesi; devletlerin bu yükümlülükleri yerine getirirken “cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, politik ya da farklı görüş, ulusal ya da sosyal köken, bir ulusal azınlığa ait olma, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, engellilik, evlilik durumu, göçmen ya da mülteci durumu veya başka durum” gibi hiçbir zeminde ayrımcılık yapmamalarının üzerinde durmaktadır.

Sözleşmenin 4. Maddesinde yer alan özgün ifadeleri referans alarak diyebiliriz ki; toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim konularında ayrımcılık yapılmadan yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerekir. O zaman Dünya Sağlık Örgütünün raporlarında ve kılavuzlarında yer alan “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”ten söz ediyorsak ya da uluslararası belgelere dayanan normları kaynak olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefliyorsak bütün toplumsal cinsiyet kimliklerini içermeyen bir toplumsal cinsiyet eşitliğinden de söz edemeyeceğimizi bilmemiz gerekir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek için politikalar oluşturulacaksa içinde bütün kadınların haklarını koruyan bir bakış açısı yer almalıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir mercekten bakmak demek, ikili cinsiyet sisteminden ibaret olmayan bir hak temelli yaklaşımı da kabul etmek anlamına gelir. Çağdaş tıp eğitimi de toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısıyla anlatıldığında kadınlardan ve kadın sağlığından söz ediyorsak, bu müfredatın

içinde bütün toplumsal cinsiyet kimlikleri yer almalıdır. O zaman kadın sağlığının; salt biyolojik özelliklere ya da doğumda atanmış cinsiyetlere göre anlatılan bir konu olmadığı da göze çarpacaktır. Hatta “üreme sağlığı” başlığının nasıl “üremeyen” (!?) kadınları dışladığı da belirginleşecektir.

Kadın sağlığını korumak mı istiyoruz? Kadınların yaşam hakkı ve sağlık hakkı önündeki engelleri mi ortadan kaldırmak istiyoruz? Bir toplum sağlığı olan şiddetle ve özellikle de kadınlara yönelik ayrımcılıktan ve ataerkillikten gücünü alan toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek mi istiyoruz?

Unutmayalım ki; kadınlar dediğimiz de, bütün kadınlardan, trans kadınları, lezbiyenleri ve biseksüel kadınları dışlamayan geniş bir kadınlık kavramından söz ediyoruz. Farklı toplumsal cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlerin sağlık gereksinimlerini karşılarken trans erkeklerin de sağlık gereksinimlerini unutmamamız gerekiyor.

Yaşama hakkı ve sağlık hakkını toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen bir duruşla savunurken, aslında bunun aynı zamanda uluslararası normlara göre hazırlanmış ve imzalanmış belgelerle yükümlülüğümüz olduğunu; kadınlara ve trans kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve şiddetle mücadele etmek için de İstanbul Sözleşmesi'nin yükümlülüklerini yerine getirmek gerektiğini vurgulamak yerinde olur.

9 Ocak 2019

Ankara Tabip Odası

Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Komisyonu

LGBTİQ Çalışma Grubu

1. Filiz Ak. Cinsel Şiddet. Sexual Violence. Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics 2015;6(2):100-114. (İndeksler: Türkiye Atıf Dizini, Türkiye Klinikleri Tıp Veri Tabanı)
2. Sinem Hun. İstanbul Sözleşmesi ve LGBT Hakları. 15 Aralık 2013. <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=15401>
3. Moroğlu, Nazan. "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S 99 (2012): 357-380. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1169>
4. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. İstanbul, 11.5.2011. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.pdf>
<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%202010%20Turkish.pdf>
5. ATO LGBTİQ Çalışma Grubu. 20 Kasım Nefret Suçu Mağduru Transları Anma Günü. <https://ato.org.tr/files/documents/0282233001542782114.pdf>